

# **Pedagogy: Theory, Science and Practice**

**Collective monograph**

RSCI / РИНЦ  
**Science Index** 

Yunona Publishing  
New York, USA  
2020

**Yunona Publishing, New York, USA**

**Pedagogy: Theory, Science and Practice**

**Reviewers:**

***Valeriy Okulich-Kazarin,***

*Doctor of Educational Sciences, Professor Pedagogical University of Cracow  
(Poland)*

***Zharovtseva Tatyana Hryhorevna,***

*Doctor of Educational Sciences, Professor  
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky*

**Pedagogy: Theory, Science and Practice: Collective monograph.** - Yunona Publishing, New York, USA, 2020. - 240 p.

**ISBN 978-0-9988574-3-7**

Modern educational system is characterized by dramatic changes in all of its links, aimed at achieving a new quality of education. The concept of modernization of education and strategy define the main priorities of these changes - update the objectives and content of education, educational methods and technologies based on the latest achievements of science teaching and innovative approaches to improve it. The book This textbook contains material that reveals the reasons for the need of educational innovations and their implementation in a professional school in modern conditions; the basic concepts, theories and concepts on which they are based; the nature and patterns of pedagogical innovations.

Collective monograph is intended for politicians, scientists, entrepreneurs, teachers, postgraduate students, students, in the field of educational technology specialists.

**ISBN 978-0-9988574-3-7**

© 2020 Yunona Publishing

© 2020 Authors of the articles

## ЗМІСТ

MANAGEMENT OF EDUCATIONAL ACTIVITIES IN INSTITUTION OF SECONDARY EDUCATION. <b>Slyusarenko Nina</b> .....	4
СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВІЙСЬКОВИХ ЛІЦЕЯХ. <b>Бондаренко О. В.</b> .....	30
УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРТЕПІАННОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ-МУЗИКАНТІВ НА ЗАСАДАХ ІНТЕГРАЦІЙНОГО ПІДХОДУ. <b>Щолокова О. П.</b> .....	47
КОМУНІКАТИВНА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДОВА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ. <b>Станіславчук Н. І.</b> .....	70
ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСОБИСТІСНОМУ РОЗВИТКУ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ. <b>Безкоровайна О. В., Павлюк Г. С.</b> .....	88
ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У СВІТЛІ ІДЕЙ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ. <b>Вишківська В. Б., Шикиринська О. В.</b> .....	108
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ПОЗАУРОЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ІНТЕРНАТНИХ ЗАКЛАДІВ. <b>Канішевська Л. В., Лесик А. С.</b> .....	127
ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ: ПОГЛЯД НА ПРОБЛЕМУ. <b>Сойчук Р. Л.</b> .....	152
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО СТВОРЕННЯ СІМ'Ї У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ. <b>Шелест Н. А., Канішевська Л. В.</b> .....	175
ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВЛЕННЯ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ. <b>Гончар Л. В., Співак Я. О.</b> .....	197
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ НА ПРИКЛАДІ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА МОТИВАМИ КІНОСТРІЧКИ «ЗВУКИ МУЗИКИ» (США, 1965). <b>Петько Л. В.</b> .....	217

## КОМУНІКАТИВНА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДОВА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

**Станіславчук Наталія Іванівна**

*здобувач ступеня PhD за напрямом 011.Освітні, педагогічні науки  
Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне, Україна*

**Актуальність.** На сучасному етапі розвитку українського суспільства постають нові проблеми та підходи вивчення мови. Вивчення іноземної мови спонукає до вивчення культури країни мова якої вивчається. Комунікативна культура розвиває здібності майбутнього вчителя іноземних мов чути та бути почутим, розуміти думку іншого, оцінювати та порівнювати культурні цінності своєї країни з мовою країни, що вивчається.

Важливе місце в професійній освіті належить комунікативній культурі. Комунікативна культура майбутнього вчителя іноземних мов є цілісним, динамічним особистісним утворенням, що забезпечує його адаптацію та самореалізацію в сучасному суспільстві. Актуальність проблеми розвитку комунікативної культури студентів обумовлена низкою суперечностей:

- між потребами суспільства у фахівцеві, що володіє досить високим рівнем комунікативної культури та обмеженими можливостями практики викладання іноземної мови;
- між фактичним рівнем знань в області комунікативної культури і збільшеними вимогами до них;
- між потребою у встановленні міжнародних контактів на високопрофесійному рівні та невідповідністю фахівців в даному напрямку [6; 30; 31].

З огляду на сказане, проблема комунікативної культури як складової фахової підготовки майбутнього вчителя іноземних мов є актуальною і потребує науково-практичного її вирішення.

**Виклад основного матеріалу.** Оновлення змісту освіти та організації навчально-виховного процесу відповідно до європейських і світових

стандартів, створення умов для розвитку висококультурної особистості та творчої самореалізації кожного громадянина України є основною метою державної політики в реформуванні вищої освіти. Ціла низка документів, прийнятих українським урядом (Закони України «Про освіту» [10], «Про вищу освіту» [11, 8], Концепція реалізації державної політики у сфері професійної освіти «Сучасна професійна освіта» на період до 2027 року [13], Національна Доктрина розвитку освіти у XXI столітті [17], Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [18], Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 рр. [14], Концепція проекту Закону України «Про Основні засади державної комунікативної політики» [12] та ін.) підкреслюють необхідність формування професійно-мобільного фахівця, конкурентоспроможного на ринку праці з високим рівнем комунікативної культури [14].

Необхідність дослідження комунікативної культури знаходимо у наукових працях Н. Волкової, О. Гаврилюк, С. Знаменської, Ю. Ємельянової, Н. Ковальчук, О. Корніяки, О. Кравченко, Л. Петровської, Л. Петько, В. Полторацької, Л. Савенкової, С. Рябушко, В. Тернопільської, Т. Туркот, Д. Щербини.

Проблема формування комунікативної культури майбутнього вчителя іноземних мов виходить за межі педагогіки. Культурні цінності сприймаються через особистість, виховний і комунікативний процеси та їх взаємодію. В умовах організованої соціокультурної взаємодії ми можемо говорити про формування особистості і її культури. Це соціально-педагогічний процес психологічної підготовки міжособистісної взаємодії і соціальної комунікації. Тому, найважливішими завданнями є: 1) формування світоглядних комунікативних орієнтацій за допомогою теоретичної діяльності, з метою створення «позиції» особистості, що дозволяє самостійно взаємодіяти з навколишнім світом; 2) створення соціокультурного середовища та численних видів культурної діяльності та творчої самореалізації.

Для розкриття поняття «комунікативна культура» варто зосередити увагу

на понятті «культура». Ці поняття тісно взаємопов'язані та знаходяться в стані постійної взаємодії. Культура – поняття багатогранне, що дотичне до всіх сфер життєдіяльності людини. Під культурою прийнято розуміти соціально-прогресивну, творчу діяльність людства в усіх сферах буття та свідомості. За своїм внутрішнім змістом вона є процесом розвитку людини як соціального індивіда, способом його існування як суб'єкта пізнання, спілкування і діяльності, мірою його індивідуального (творчого, соціального, індивідуального, морального, естетичного і фізичного) вдосконалення. Культура невід'ємна від людського суспільства, в якому вона зароджується і формується, де відбувається її безперервний розвиток. Водночас, саме вона визначає багато в чому характер та рівень розвитку суспільства в цілому, та конкретно взятої особистості.

У філософських енциклопедичних словниках-довідниках поняття «культура» тлумачиться, як: 1) історично вихідне значення – обробка і догляд за землею; 2) догляд, поліпшення, ушляхетнювання тілесно-душевно-духовних сил, схильностей і здібностей людини, а отже – і ступінь їх розвитку; відповідно розрізняють культуру тіла, культуру душі і духовну культуру; 3) сукупність способів і прийомів організації, реалізації та поступу людської життєдіяльності, способів людського буття; 4) сукупність матеріальних і духовних надбань на певному історичному рівні розвитку суспільства і людини, які втілені в результатах продуктивної діяльності; 5) локалізоване у просторі та часі соціально-історичне утворення, що специфікується або за історичними типами, або за етнічними, континентальними чи регіональними характеристиками суспільства» [27].

Одинадцятитомний «Словник української мови» трактує поняття «культура», як 1) сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом його історії; рівень розвитку суспільства у певну епоху; те, що створюється для задоволення духовних потреб людини. 2) Освіченість, вихованість. 3) Рівень, ступінь досконалості якої-небудь галузі господарської або розумової діяльності [21].

Один з засновників та визнаних класиків етнографії та культурології Е. Тейлор писав: «Культура, або цивілізація, в широкому етнографічному сенсі складається в загальному зі знань, вірувань, мистецтва, моральності, законів, звичаїв і деяких інших здібностей і звичок, засвоєних людиною як членом суспільства» [26]. Тобто перераховувалися її складові компоненти, а саме поняття «культури» розуміється як сукупність цих компонентів.

Узагальнивши усі підходи, позиції та точки зору щодо сутності та змісту культури дослідники виділяють такі базові положення : 1) сутність культури (гуманістична, людинотворча, така, що полягає у конкретизації загальнолюдських цінностей стосовно кожної людини); 2) продуктом та творцем культури є людина; 3) головним джерелом культури виступає діяльність людини; 4) культура включає в себе способи та результати діяльності людини; 5) культура розглядається як механізм, який регламентує та регулює поведінку і діяльність людини, оскільки людина виступає її носієм і ретранслятором; 6) культура є специфічно людським способом буття, який визначає весь спектр практичної і духовної активності людини, її можливої взаємодії з навколишнім світом і собою» [29, с. 451].

Теорія формування комунікативної культури особистості включає методику освітньої та виховної діяльності в сфері культури. Формування культури комунікативної поведінки особистості як більш особливий процес включає навчання специфічним культурним вмінням. Передбачається, що сукупний соціокультурний досвід позначає вищу культуру особистості, певну ступінь зрілості і самостійності, що дозволяє людині тривалий час знаходитися в соціально - культурній взаємодії [5; 22; 24].

Введення критерію комунікативної культури було пов'язано з з'ясуванням того факту, що саме щоденна комунікація викладача майбутнього вчителя іноземних мов має великий вплив на формування його особистості. Зворотний зв'язок, що буде отримуватися щодня студентом через комунікативну діяльність викладача, формує його Я-концепцію, яка і в сьогоденні, і в майбутньому визначає багато в чому ефективність, успішність і щастя його

життя [2; 3; 4; 23]. Комунікативна культура є проявом загальної культури людини, а конкретніше – його професійної педагогічної культури.

Через що, експертиза сформованості комунікативної культури майбутнього вчителя іноземних мов проводиться в трьох ситуаціях професійної діяльності: *взаємозв'язок зі студентами, взаємозв'язок з колегами, взаємозв'язок з батьками*. Комунікативна спрямованість культури передбачає установку на діалог з іншими ціннісно-смысловими утвореннями. Культурний контекст обмежує предметну сферу розуміння і комунікації. Одна з умов досягнення адекватного розуміння – це вимога тотожного володіння комунікантами мовою. Культурний контекст є підставою для комунікації, спільного для обох співрозмовників, які здійснюють в процесі мовлення – комунікативного акту, незалежні один від одного дії по породженню і інтерпретації тексту. Будь-яка комунікативна діяльність протікає в просторово-часовому континуумі, в певних соціальних обставинах.

Комунікативна культура майбутнього вчителя іноземних мов є необхідною умовою ефективного здійснення його професійної педагогічної діяльності. Спеціальні психологічні дослідження показали, що вміння педагога створити доброзичливу, теплу, творчу обстановку в групі істотно впливає на розуміння і прийняття навчальної інформації.

До елементів комунікативної культури майбутнього вчителя іноземних мов були віднесені: 1) наявність установки на реалізацію здібностей кожного студента, для створення комфортного мікроклімату в освітньо-виховному процесі; 2) ступінь готовності до співпраці з колегами; 3) ступінь готовності до співпраці з батьками, громадськістю; 4) мовна культура.

Формування комунікативної культури майбутнього вчителя іноземних мов є одним із провідних завдань педагогічної науки і досліджується в контексті міжособистісної взаємодії, культури спілкування, поведінки особистості. Аналіз психолого-педагогічної літератури дає змогу стверджувати, що комунікативна культура є складовою частиною загальної культури особистості. Поняття культури визначається як складний соціальний феномен, який



торкається практично всіх аспектів суспільного й індивідуального життя людини. Отже, комунікативну культуру, за твердженням С. Безклубенко, можна розглядати в трьох аспектах: 1) як окремий випадок комунікації; 2) як системоутворювальний, інтегруючий чинник соціуму; 3) як галузевий аспект (наприклад, поруч із художньою, естетичною, інформаційною та ін.) [1].

О. Гаврилук визначає «комунікативну культуру як складне динамічне особистісне утворення, що показує соціально зумовлений рівень розвитку особистості, її готовність до комунікативної діяльності, систему поглядів і дій, які забезпечують задоволення потреб самореалізації та спосіб досягнення цілей в спілкуванні, плідну доброзичливу взаємодію людей у різних сферах життєдіяльності. Структура комунікативної культури розглядається як комплекс із чотирьох компонентів: мотиваційного, пізнавально-операційного, емоційно-вольового та оцінного. Показниками комунікативної культури виступають інтереси, потреби, установка на комунікативну діяльність; знання, що розкривають теоретичні засади комунікативної культури; комунікативні вміння та навички; нестандартність мислення в складних комунікативних ситуаціях; рефлексивність і креативність дій; самостійність дій під час виконання комунікативних завдань; емоційну сприйнятливність; оцінку та самооцінку особливостей комунікативної діяльності» [9, с. 32–33].

Є. Шевцова розуміє комунікативну культуру як умову та передумову ефективності професійної діяльності та як мету професійного самовдосконалення [28].

В. Панченко наголошує, що комунікативна культура особистості є однією з провідних сутнісних характеристик сучасного фахівця, одним із важливих показників рівня фахової підготовки. Комунікативна культура виражає міру засвоєння особистістю комунікативного досвіду у вигляді знань, умінь, навичок; є вищим дієвим рівнем сформованості комунікативності як особливої особистісної якості, що сприяє успішному креативному прийому, розумінню, засвоєнню, використанню й передачі інформації [19, с. 51].

Комунікативна культура забезпечує готовність особистості до життєвого

самовизначення. Вона є засіб створення внутрішнього світу особистості, багатства його змісту, що відображає життєві ідеали, спрямованість особистості, культуру її життєвого самовизначення. Вміння і навички, притаманні майбутньому вчителю іноземної мови будуть виражатися в прояві його комунікативно-виконавської майстерності.

Отже, у структурі фахової підготовки майбутнього вчителя іноземних мов слід виокремити комунікативний аспект. Комунікативний аспект передбачає здатність налагоджувати й підтримувати відносини з оточенням, досягнення взаєморозуміння й взаємопідтримки, що відбувається на основі принципів толерантності, поваги, розуміння прагнень та інтересів інших людей, їхніх прав [15, с. 17]. Одним з критерієм комунікативного компонента є комунікативна культура майбутніх викладачів іноземних мов, під якою розуміємо здатність спілкуватися письмово і усно з носієм іноземної мови в реальній життєвій ситуації. При цьому особлива увага приділяється смисловій стороні мовлення, а не тільки правильності використовуваних мовних форм.

Аналізуючи методичний компонент кваліфікаційної характеристики майбутнього вчителя іноземної мови, С. Ніколаєва визначає перелік основних вимог до його теоретичної та практичної підготовки. В результаті теоретичної підготовки майбутній вчитель іноземної мови повинен знати і розуміти основи теорії формування комунікативної компетенції учнів, яка являє собою сукупність певних компетенцій, а саме: мовленнєвої, мовної (лінгвістичної), соціокультурної, соціолінгвістичної, навчальної, стратегічної, дискурсивної. У практичному значенні майбутній вчитель іноземної мови повинен уміти реалізовувати різноманітні функції, а саме: комунікативно-навчальну, виховну, розвивальну, освітню, гностичну, конструктивно-планувальну та організаторську [16, с. 13–14].

Важливо наголосити, що великого значення у сучасних умовах фахової підготовки майбутніх вчителів іноземної мови набирає саме освітній процес. Бачиться особливо суттєвим те, що він являє собою комплекс взаємопов'язаних функціональних та структурних компонентів, що взаємодіють з цілями

навчання, виховання майбутніх вчителів іноземної мови. Під структурними компонентами розуміється мета, зміст (освітньої програми), засоби педагогічної комунікації методів, прийомів, засобів навчання, організаційних форм викладача та студентів. В результаті співпраці викладача та студентів структурні компоненти взаємодіють та утворюють функціональні компоненти системи.

Комунікативна культура майбутніх вчителів іноземної мови формується в процесі практичного навчання іноземною мовою на комунікативному рівні поряд з освітніми, виховними та розвиваючими цілями. До змісту навчання можна віднести наукову літературу за фахом, навчальні ситуації, цікаві завдання та ігри в межах яких відбувається формування комунікативної компетентності фахівця і розвиток комунікативної культури.

Засоби культурної комунікації реалізуються за допомогою використання нових методів, прийомів і засобів навчання і контролю у вигляді різних розмовних курсів, навчальних аудіовізуальних посібників і комп'ютерних програм у відповідності з конкретними цілями й змістом кожного практичного заняття. Навчання іноземної мови та розвиток іншомовної комунікативної культури здійснюється з урахуванням специфіки організації навчального процесу.

Актуальність даної проблеми знайшла своє відображення у реалізації спільного проекту Міністерства освіти і науки України та Британської Ради в Україні «Шкільний учитель нового покоління» та проведенні педагогічного експерименту щодо методичної підготовки майбутніх учителів англійської мови та формування у них комунікативної культури. Учасниками експерименту стали студенти Рівненського державного гуманітарного університету: 29 – II курсу, 33 – III курсу, 70 – IV курсу факультету іноземної філології (усього – 132 студенти), котрі навчаються за напрямом підготовки 6.020303 «Філологія. Мова і література (англійська)» [6, с.152–154].

Практична підготовка майбутніх учителів іноземної мови здійснювалася англійською мовою та базується на використанні особистісно зорієнтованого

підходу, інтерактивних методик та прийомів навчання з урахування формування комунікативної культури.

У межах реалізації проекту «Шкільний учитель нового покоління» в пріоритеті постало застосування комунікативної культури та визначено нові підходи до проходження педагогічної практики студентів, яка має наскрізний характер і відбувається паралельно із курсом методики на базі 16 закладів загальної середньої освіти м. Рівного, з якими заключено угоди про співпрацю: №№ 3, 13, 20, 23, 24, КЗ «Рівненський обласний науковий ліцей-інтернат II–III ступенів», НВК №2 – «Школа-Ліцей», НВК № 12, Рівненський навчально-виховний комплекс «Загальноосвітній навчальний заклад I–III ступенів – дошкільний навчальний заклад №14», СпШ № 15, Рівненська гуманітарна гімназія, Рівненський НВК – «ЗОШ I–III ступенів – ліцей» №19, Рівненська спеціалізована школа I–III ступенів «Центр надії» імені Надії Маринівич, класична гімназія «Престиж», Рівненська гімназія «Гармонія», Рівненський НВК «Колегіум».

Студенти-практиканти, відвідуючи уроки, мають можливість спостерігати за різними сторонами освітньої діяльності, зокрема, за вибором ефективних прийомів досягнення поставлених цілей з урахуванням вікових особливостей учнів та ступеня навчання; застосуванням комунікативної культури на уроках іноземної мови з врахуванням труднощів навчального матеріалу; рівнем підготовленості учнів; використанням реальних та спроектованих навчальних мовленнєвих ситуацій.

Надзвичайно важливим є вміння майбутнього вчителя іноземної мови застосовувати комунікативну культуру та комунікативні вміння на основі встановлення засобами іноземної мови різноманітних контактів: учитель – клас, учитель – учень, учень – учень. Це в майбутньому надасть можливість адаптувати свій іншомовний мовленнєвий досвід до рівня вимог програми та можливостей підготовки, раціонально використовуючи іноземну мову.

Нами було запропоновано студентам описати свої враження та оформити їх у feedback. Так, зважаючи на саме значення цього поняття (від англ. feedback

– «зворотна подача»), що в широкому сенсі означає «відгук, реакцію у відповідь на будь-яку дію або подію», раціональним зерном у написанні «звітів» вважаємо моніторинг, контроль за ситуацією.

Студентам було оголошено, що написання feedback є не обов'язковим, але бажаним і має бути своєрідне віддзеркалення студентської діяльності на практиці після (під час) курсу методики. Серед найбільш позитивних моментів варто зазначити раціональне опановування методичною термінологією на професійному рівні, застосування комунікативної культури в практичній діяльності, вміння оцінювати навчальні досягнення учнів та власного прогресу, забезпечення належного зворотного зв'язку з учнями [20, с. 98].

Із метою отримання експертної оцінки серед студентів, які беруть участь у проекті, було проведено анкетування: «Наскільки важливим Ви вважаєте застосування комунікативної культури на практиці? Чи є вона актуальною для Вашої майбутньої кар'єри вчителя іноземної мови?» Пропонуємо ознайомитися з їхніми враженнями.

«Педагогічна практика є однією із провідних подій у житті майбутнього вчителя. Застосування комунікативної культури є невід'ємним компонентом у професії майбутнього вчителя іноземних мов. Особисто для мене педагогічна практика – це не лише перший серйозний досвід у професійній діяльності, а й суттєва мотивація до професії вчителя. Вона є тим механізмом, який спонукає студентську молодь до опанування професією, продовження навчання, самовиховання та досягнення успіхів у професійній діяльності» (Світлана, IV курс).

«Вважаю, що практика є чи не найважливішим етапом підготовки фахівця, адже допомагає подивитися на освітній процес під зовсім іншим кутом зору, прослідкувати за комунікативною культурою педагога у дії та набути досвіду в реальних ситуаціях роботи з учнями. Без практики та комунікативної культури неможливо досягнути самої суті роботи вчителя. Залучення до іншомовної комунікативної культури дає певні знання і уявлення про систему мови, що

вивчається, а також збагачує рідну мову, розвиває мовні та інші здібності, вміння спілкуватися в різноманітних освітніх ситуаціях» (Ольга, II курс).

«Практика – надзвичайно важлива в будь-якій сфері. Для своєї майбутньої кар'єри вчителя я вважаю, що застосування комунікативної культури на практиці є важливим аспектом, адже саме тут можна повною мірою відчувати, що як це бути вчителем. На практиці ми набуваємо безцінного досвіду, можемо побачити цікаві уроки, щось додати до них, переробити і створити власні. На практиці можемо оцінити свої навички, підготовку (професійно-методичну), побачити, що потрібно покращити, та на що звернути особливу увагу» (Наталя, IV курс).

Таким чином, слід визнати, що майбутній вчитель іноземних мов опановує комплекс наочно-дієвих і вербально-логічних зв'язків. Викладач повинен достатньо добре володіти іноземною мовою в усьому багатстві її елементів та передавати свої знання студентам. Недостатнє володіння будь-яким з аспектів мови, призводить до непорозумінь або неправильного тлумачення інформації. В процесі навчання студент опановує свою майбутню професію, вивчаючи певний стиль викладання мови.

Комунікативна культура включає певні особливості мислення: відкритість, гнучкість, нестандартність асоціативного ряду, розвиненість внутрішнього плану дій. Всі ці особливості мислення визначають вміння бачити та ставити певні завдання, тобто розвивати творчий потенціал майбутнього вчителя іноземних мов. Саме тому було проголошено необхідність в вільному володінні іноземною мовою, що передбачає наявність великого запасу слів, образність і правильність мови; точне сприйняття усного слова і точну передачу ідей співрозмовників своїми словами; вміння виокремлювати головне, стислість і точність формулювань відповідей на питання; логічність побудови і викладу висловлювання.

У формуванні комунікативної культури важливу роль відіграє встановлення емоційного контакту між викладачем та студентом за допомогою емоційно-виразної мови. У загальному вигляді специфіка емоційної виразності

мовлення виражається в підборі слів синтаксичних конструкціях, в інтонаціях, логічних наголосах, паузах, темпі і тоні мови.

Зважаючи на такий контекст, необхідно підкреслити, що комунікативна культура майбутніх вчителів іноземної мови як система якостей, сформованих в процесі вивчення іноземної мови включає: 1) *творче мислення* (нестандартність, гнучкість мислення, в результаті чого спілкування зображується як вид соціальної творчості); 2) *культуру мовної дії* (грамотність побудови фраз, простота і ясність викладу думок, образна виразність і чітка аргументація, адекватний ситуації спілкування тон, динаміка звучання голосу, темп, інтонація, хороша дикція); 3) *культуру налаштування на спілкування* і психоемоційної регуляції свого стану; 4) *культуру жестів і пластики рухів* (самоврядування психофізичними напругою і розслабленням, діяльна самоактивація); 5) *культуру сприйняття комунікативних дій партнера* по спілкуванню; 6) *культуру емоцій* (як вираз емоційно-оцінних суджень у спілкуванні).

Таким чином, комунікативна культура зображає культурні особливості країни мови, що вивчається. Через іноземну мову формуються знання в області іншомовної комунікативної культури (традиції, звичаї, специфічний культурний образ світу), а також уміння і навички їх використання в міжкультурному контексті [;;;мої]. Професійна майстерність майбутнього фахівця або вміння використовувати набуті знання комунікативної культури у своїй професійній діяльності відіграє величезну роль в процесі розширення прямих контактів між державними інститутами, соціальними групами та окремими індивідами, що представляють різні культури та країни. Мета розвитку комунікативної культури в процесі навчання іноземної мови виходить з того, що відбувається процес глобалізації всіх сторін життя сучасної людини та містить в собі розвиток тих якостей комунікативної культури (культури мислення, культури мовлення, емоційної культури), які сприятимуть ефективному вирішенню завдань майбутніх фахівців в їх професійній діяльності.

Комунікативна культура майбутнього педагога – це прояв гуманістичної спрямованості та індивідуальної творчості в організації освітньо-виховного процесу та соціально-педагогічної діяльності, в рішенні цілей і задач закладу вищої освіти. Це забезпечує спрямованість всіх складових комунікативної культури вчителя: культури сприйняття, мислення, взаємодії, саморегуляції, емпатії, рефлексії, культури мовлення, діалогу (етикету спілкування), комунікативного ефекту педагогічного спілкування (спрямованості та текстової організації мовлення), культури міжнаціонального спілкування та культури спілкування. Це ще раз дає підставу розглядати комунікативну культуру майбутнього вчителя іноземних мов як системоутворюючий компонент загальної, професійної та педагогічної культури. Цілеспрямоване формування комунікативної культури, що має гуманістичну спрямованість можна трактувати як найважливішу умову підвищення якості підготовки майбутніх вчителів іноземних мов.

При формуванні комунікативної культури майбутніх вчителів іноземних мов важливе місце займають знання та уявлення комунікантів. Успішнішою є комунікативна взаємодія, при якій партнери мають максимально розширенні загальні знання. Комунікативні знання - це узагальнений досвід людства в комунікативній діяльності, відображення в свідомості людей комунікативних ситуацій в їх причинно-наслідкових зв'язках і відносинах.

Освітній процес з навчання іноземної мови як педагогічна система являє єдність безлічі взаємопов'язаних структурних і функціональних компонентів, підпорядкованих цілям виховання, освіти, навчання нового покоління і дорослих людей. Будь-яка педагогічна система передбачає наявність структурних компонентів: мети, змісту (навчальної інформації), засобів педагогічної комунікації, методів, прийомів, засобів навчання, організаційних форм), викладача та студентів. В результаті діяльності викладача і студентів структурні компоненти вступають в складні взаємодії, утворюючи функціональні компоненти системи.

Практичний курс має свої цілі, зміст навчальної інформації, засоби



педагогічної комунікації, діяльність викладача та студента. В якості мети навчання виступає розвиток іншомовної комунікативної культури студента. В процесі навчання реалізуються основи практичного володіння іноземною мовою на комунікативному рівні поряд з освітніми, виховними та розвивальними цілями.

До змісту навчання відноситься відібрана наукова література за фахом, ігрові ситуації, проблемні завдання та рольові ігри в межах яких відбувається формування комунікативної компетентності фахівця і розвиток комунікативної культури.

Засоби педагогічної комунікації реалізуються використанням нових методів, прийомів і засобів навчання і контролю у вигляді різних розмовних курсів, навчальних аудіовізуальних посібників і комп'ютерних програм згідно з конкретними цілями і змістом кожного практичного заняття. Навчання іноземної мови і розвиток комунікативної культури здійснюється з урахуванням специфіки організації навчального процесу.

В ході суб'єкт-суб'єктної взаємодії студенти виявляють інтерес, активність і самостійність. Викладач є суб'єктом співпраці та фасилітатором діяльності студентів. Саме він створює умови для творчої діяльності студентів, надаючи їм максимум самостійності. Тому до особистості викладача пред'являються високі вимоги в плані його педагогічної культури, професійної компетентності, загальної культури поведінки.

Таким чином, навчання іноземної мови як педагогічна система дозволяє використання активних форм і методів і володіє: 1) цілісністю; 2) наявністю певних цілей і відповідного змісту, використанням певних методів, засобів і способів навчання і контролю; 3) об'єктивним «інструментом» діагностування та виявлення комунікативних умінь і рівня пізнавальної активності в навчально-пізнавальної діяльності у вигляді підсумкових тестів і заліків; 4) ефективним засобом підвищення комунікативної компетентності та розвитку комунікативної культури за допомогою проблемно-комунікативних завдань, ігровий навчальних ситуацій, які сприяють активному запам'ятовуванню,

формуванню орієнтовної основи дій розвитку самооцінки й пізнавальної активності.

**Висновки.** Комунікативна культура – це основа загальної культури особистості, базовий компонент культури. Під комунікативною культурою розуміється сукупність знань, умінь і навичок в галузі засобів спілкування і законів міжособистісної взаємодії між представниками різних культур, які сприяють взаєморозумінню та ефективному вирішенню завдань спілкування. Моделювання професійного спілкування на заняттях іноземної мови пов'язане з різними видами пізнавальної або навчальної діяльності та служить способом передачі необхідної інформації, розширює кругозір, розвиває здібності студентів. В ході його здійснюється міжособистісний обмін діями, операціями, навичками та вміннями, що збагачує та удосконалює діяльність студента. Через іноземну мову формуються знання комунікативної культури (традиції, звичаї, специфічний культурний образ світу) і вміння, навички їх використання в контексті іноземної мови. Підсумовуючи, варто зазначити, що комунікативна культура є основною складовою фахової підготовки майбутнього вчителя іноземних мов.

### Література

1. Безклубенко С. Аспекти морфології культури України: генезис, типологія : зб. наук. пр. / І. Юдкін, С. Безклубенко, С. Волков, Є. Причепій. Київ : Ін-т культурології НАМ України, 2011. 288 с.
2. Безкоровайна О. В., Мороз Л. В. Актуальні аспекти комунікативної компетенції студентів ВНЗ. *Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]*. Сер. : Філологічна. 2012. Вип. 25. С. 142–145.
3. Безкоровайна О. В. Виховання культури особистісного самоствердження в ранньому юнацькому віці: монографія. Рівне: РДГУ, 2009. 470 с.
4. Безкоровайна О. В. Інноваційна діяльність викладача іноземної мови: проблеми, теорії та практики. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*: науковий зб.: наукові записки РДГУ. 2016. Вип. 14 (57). С. 10–14.
5. Безкоровайна О. В., Дищаківська О. Ю. Формування комунікативної діяльності учнів шляхом упровадження нестандартних уроків // Сучасні тенденції розвитку лінгвістики та лінгводидактики : І Всеукр. наук.-практ. конф. (14 трав. 2020 р.). Рівне, 2020. С. 100–103.
6. Безкоровайна О. В., Станіславчук Н. І. Позааудиторна діяльність як важлива складова формування етичної компетентності студентів // *Topical issues of pedagogy: Collective monograph.* – Edizioni Magi, Roma, Italia, 2019, P. 146–166.
7. Бурман Л. В. Формування діалогічних умінь студентів через залучення їх до активного навчального діалогу. *Педагогіка вищої та середньої школи* : зб. наук. праць. 2002. Вип. 4. С. 103–110.

8. Вища освіта України і Болонський процес: навчальний посібник ; За редакцією Кременя В. Г. Тернопіль: ВЕЖА, 2004. 243 с.
9. Гаврилюк О. А. Гуманістичні засади формування комунікативної культури майбутніх вчителів. *Педагогіка вищої та середньої школи* : зб. наук. праць. 2001. Вип. 3. С. 30–36.
10. Про освіту : Закон України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
11. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 №1556-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/stru>
12. Концепція проекту Закону України «Про Основні засади державної комунікативної політики». URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85-2010-%D1%80>
13. Концепція реалізації державної політики у сфері професійної освіти «Сучасна професійна освіта» на період до 2027 року. URL : [http://search.ligazakon.ua/l\\_doc2.nsf/link1/NT4370.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT4370.html)
14. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 рр. URL : <http://old.mon.gov.ua/ua/prviddil/1312/1390288033/1414672797/>
15. Кривцов С. В. Тренинг: Учитель и проблемы дисциплины. Москва : Генезис, 2000. 288 с.
16. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник для студентів вищих навч. закл. / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2002. 328 с.
17. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті Середня освіта в Україні. Нормативно-правове регулювання. Київ : Форум, 2004. С. 120–138.
18. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. URL : [www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf](http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf).
19. Панченко В. Комунікативна культура майбутнього фахівця: теоретичний аналіз. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Суми, 2014. Вип. 8. С. 49–52.
20. Петрівський Я. Б., Безкоровайна О. В. Інноваційні підходи до організації методичної підготовки майбутнього вчителя англійської мови (на прикладі спільного проекту Британської Ради в Україні та МОН України «Шкільний вчитель нового покоління»). *Нова педагогічна думка*. 2018. № 4. С. 96–99.
34. Петько Л. В. Єдність навчання і виховання у формуванні професійно орієнтованого іншомовного навчального середовища в умовах університету : монографія. Київ : Талком, 2017. 337 с.
39. Петько Л. В. Меседжі Д. Трамп, висловлені піснею «I Will Always Love You», на інавгураційному балі Збройних сил США : тлумачення зі студентами. *Педагогічний альманах* : зб. наук. праць. Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2017. Вип. 35. С. 173–179.
35. Петько Л. В. «Мій шлях» – перший танець Президента США Дональда Трампа на балу в честь інавгурації (лінгвосціолокультурний аспект навчання іноземної мови) // *Topical issues of social pedagogy: Collective monograph*. CARICOM, Barbados, 2017. С. 185–204.
38. Петько Л. В. Національний компонент у формуванні професійно орієнтованого іншомовного навчального середовища в умовах університету. *Наукові записки* : [зб. наук. ст.] / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М.П.Драгоманова ; укл. Л.Л.Макаренко. Київ: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2014. Випуск CXVII (117). С. 125–135. (Серія педагогічні та історичні науки). URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7830>
21. Словник української мови: в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1970–1980.
22. Станіславчук Н. І. Роль етичної компетентності при підготовці майбутніх вчителів іноземної мови. *Інноватика у вихованні*. 2018. Вип. 8. С. 337–344.

23. Станіславчук Н. І. Позааудиторна діяльність як компонент навчання студентів факультету іноземної філології // Актуальні питання науки : матеріали І Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (30 квіт. 2020 р.). Бердянськ : БДПУ, 2020. С. 151–154.

25. Станіславчук Н.І. Формування етичної культури студентів на сучасному етапі розвитку суспільства // Сучасні тенденції розвитку лінгвістики та лінгводидактики : зб. матеріал. І Всеукр. наук.-практ. конф. (14 трав. 2020 р.). Рівне, 2020. С. 89–91.

26. Тайлор (Тейлор), Едуард Бернетт // Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. С. 627. 742 с.

32. Турчинова Г. В. Система вправ для навчання професійно орієнтованого монологічного та діалогічного мовлення методика навчання іноземних мов. *Наукові записки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія: Педагогічні та історичні науки* : [зб. наук. статей]. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. Вип. 108. С. 193–204.

33. Турчинова Г. В. Психолінгвістичні передумови оволодіння іноземною мовою для спеціальних цілей. *Наукові записки* : [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова ; укл. Л. Л. Макаренко. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. Випуск LXXXVIII (98). С. 201–207.

27. Філософський словник / ред. І. Т. Фролов. Москва: Політвидав, 1986. 780 с.

28. Шевцова Е. В. Взаимосвязь профессиональной и коммуникативной культуры личности будущего специалиста. *Сб. науч. трудов СевКазГТУ. Серия «Гуманитарные науки»*. Ставрополь, 2003. Вып. № 10. С. 18–25.

29. Ясько О. М. Формування комунікативної культури майбутніх учителів іноземних мов засобами ресурсу Інтернет : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Старобільськ, 2017. 300 с

30. Babiy S., Bezkorovaina O., Matviienko O., Petko St., Ternopilska V., Soichuk R., Stanislavchuk N. Entrepreneurship model of professional development of actuaries in Canada. *Journal of Entrepreneurship Education (JEI)*. USA. 2019. Vol: 22 Issue 3. P. 1–8.

31. Bezkorovaina O., Kulyk O., Ovsiienko L., Petko L., Soichuk R., Turchynova G., Stanislavchuk N. Entrepreneurship Education of Future Travel Managers. *Journal of Entrepreneurship Education (JEI)*. USA. 2019. 22(6).

37. Pet'ko L. Multicultural upbringing of students and the formation of professionally oriented foreign language teaching environment // *Perspectives of research and development : Collection of scientific articles*. – SAUL Publishing Ltd, Dublin, Ireland, 2017. – P. 164–170.

40. Pet'ko L.V. The studying of the manipulation with the students and formation of professionally oriented foreign language teaching environment in conditions of university // «Economics, Management, Law: socio-economic aspects of development»: *Collection of scientific articles*. Volum 2. Edizioni Magi. Roma, Italia. 2016. P. 250–254.

**УДК 81'243'271(07):[378.016:373.5.011.3-051]**

**Станіславчук Н. І. Комунікативна культура як складова фахової підготовки майбутнього вчителя іноземних мов.**

Проаналізовано сутність поняття комунікативної культури майбутнього вчителя іноземних мов, її особливості як складової фахової підготовки у майбутніх фахівців; аналізується поняття культури у співвідношенні та контексті комунікативної культури. Аналіз наукової літератури дає змогу зробити висновок про те, що комунікативна культура майбутнього вчителя іноземних мов – це складний соціально-педагогічний феномен, що складається з декількох взаємопов'язаних компонентів (комунікативні настанови, комунікативні знання, комунікативні вміння, комунікативні навички, комунікативні риси характеру), які реалізуються при певних умовах і залежать від зовнішніх умов і внутрішніх чинників. Акцентовано увагу на тому, що формування комунікативної культури майбутнього вчителя іноземних мов є одним із провідних завдань педагогічної науки і досліджується в контексті міжособистісної взаємодії, культури спілкування, поведінки особистості.

**Ключові слова:** культура, освітній процес, комунікативна культура, заклади вищої освіти, освітнє середовище.

**Станиславчук Н.И. Коммуникативная культура как составляющая профессиональной подготовки будущего учителя иностранных языков.**

Проанализована сущность понятия коммуникативной культуры будущего учителя иностранных языков, ее особенности как составляющей профессиональной подготовки у будущих специалистов; анализируется понятие культуры в соотношении и контексте коммуникативной культуры. Анализ научной литературы позволяет сделать вывод о том, что коммуникативная культура будущего учителя иностранных языков – это сложный социально-педагогический феномен, состоящий из нескольких взаимосвязанных компонентов (коммуникативные установки, коммуникативные знания, коммуникативные умения, коммуникативные навыки, коммуникативные черты характера), которые реализуются при определенных условиях и зависят от внешних условий и факторов. Акцентируется внимание на том, что формирование коммуникативной культуры будущего учителя иностранных языков является одним из ведущих задач педагогической науки и исследуется в контексте межличностного взаимодействия, культуры общения, поведения личности.

**Ключевые слова:** культура, будущий учитель иностранных языков, образовательный процесс, коммуникативная культура, учреждения высшего образования, образовательная среда.

**Stanislavchuk N. I. Communicative culture as a component of professional training future foreign language teacher.**

The chapter deals with the issue of communicative culture as a component of professional training of the future teachers of foreign languages. Its features as a component of professional training of future professionals and the concept of culture in relation to the context of communicative culture is analyzed. The analysis of the scientific literature suggests that the communicative culture of the future teachers of foreign languages is a complex socio-pedagogical phenomenon which consists of the several interrelated components such as communicative attitudes, communicative knowledge, communicative skills, communicative abilities, communicative personality traits. They are realized in certain circumstances and depend on ambient and external consideration.

**Key words:** culture, future foreign language teacher, educational process, communicative culture, establishment of higher education, educational environment.